

Bijlage 1: beleidskaarten sectoren (bron: syntheseonderzoek klimaatbeleid)

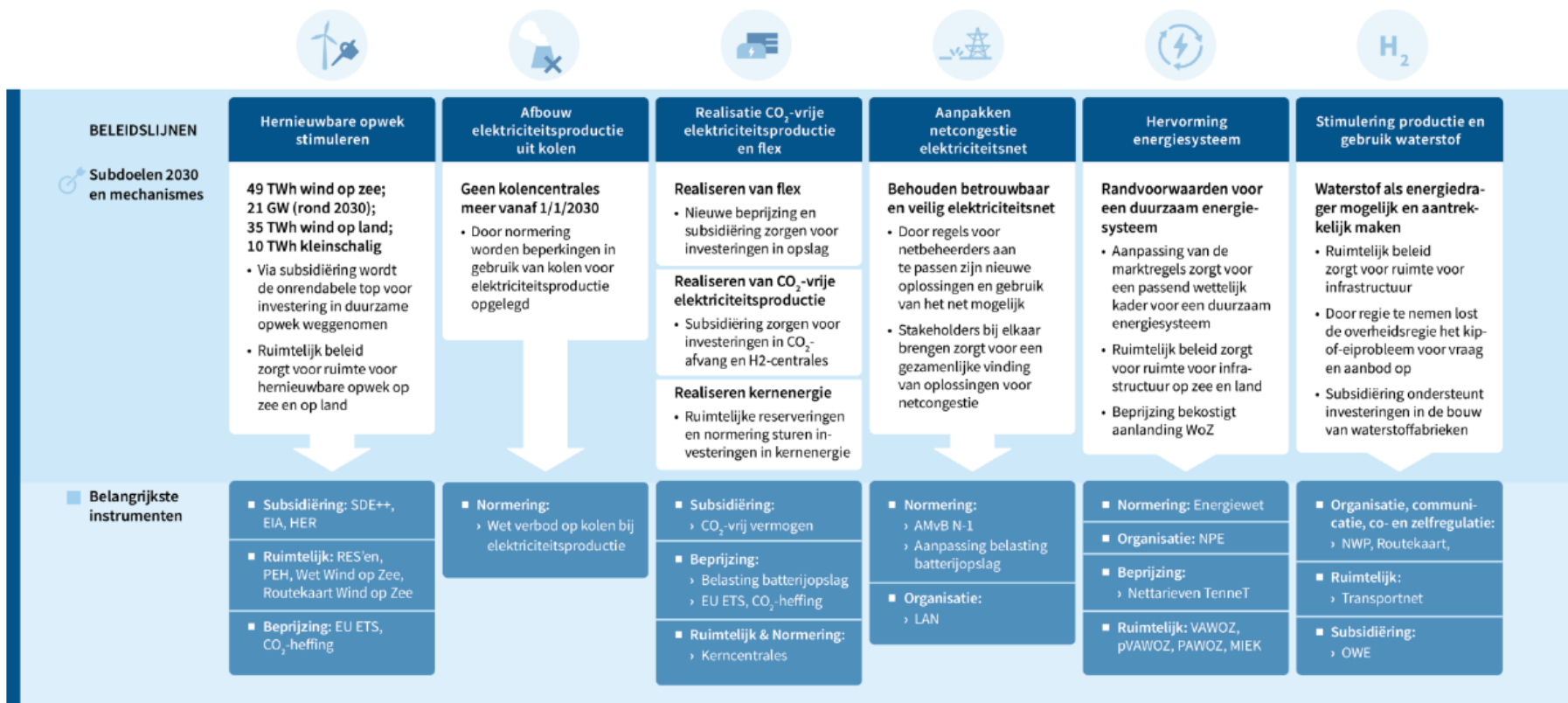

Elektriciteit / energiesysteem

BELEIDSDOEL

Uitgangspunten beleid

- Restemissiedoelstelling van 13 Mton in 2030**
Streven naar 100% CO₂-vrije elektriciteit in 2035
- **Publieke belangen.** De sector is dienend aan andere sectoren. Het energiesysteem moet CO₂-vrij, veilig, betrouwbaar, betaalbaar, ruimtelijk inpasbaar en rechtvaardig zijn.
  - **Rol overheid en markt.** Om de publieke belangen te borgen voert de overheid meer regie, met oog voor integraliteit. De overheid geeft de juiste prikkels aan de markt en individu.
  - **Aanpak behalen beleidsdoelen.** De focus van het beleid ligt op het vervangen van fossiele elektriciteitsproductie. Hervorming van het energiesysteem vloeit daar uit voort.
  - **Legitimiteit.** Draagvlak is ingevuld als acceptatie hernieuwbare opwek door burgers. Rechtvaardigheid door lastenverdeling, ontzorgen en ondersteunen burgers in de transitie.

Gebouwde omgeving

BELEIDSDOEL

Uitgangspunten beleid

Restemissiedoelstelling van 13,2 Mton CO₂ in 2030

- **Participatie.** Er wordt ingezet op participatie via de gemeente om draagvlak te creëren en lokale initiatieven mogelijk te maken
- **Betaalbaarheid voor huishoudens.** Het streven is om woonlastenneutraliteit voor steeds meer huishoudens binnen het bereik te brengen.
- **Rechtvaardigheid.** Beleidsvoornemen stelt dat iedereen mee moet kunnen doen en de lasten van de transitie eerlijk moeten worden verdeeld.
- **Ontzorging & samenhang van begin tot eind.** Woningeigenaren krijgen ondersteuning bij alle stappen en keuzes in de klantreis.
- **Brede visie overheid op woningen.** De opvatting van de overheid is breed gericht op alle woningen en gebouwen, inclusief een wijkaanpak.
- **Maximaal benutten van natuurlijke momenten** voor de verduurzaming van woningen

BELEIDSLIJNEN	Gebiedsgerichte aanpak	Individuele aanpak woningen	Aanpak utiliteitsgebouwen	Bronnen en infrastructuur	Innovaties in de bouw
<p>Subdoelen 2030 en mechanismes</p>	<p>Wijken moeten geïsoleerd of aardgasvrij zijn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Via subsidiëring en het aanbieden van financiering wordt de onrendabele top weggenomen • Via wetgeving en ondersteuning worden gemeenten en burgers gestimuleerd om met verduurzaming aan de slag te gaan 	<p>2,5 miljoen woningen zijn geïsoleerd waarbij de nadruk ligt op het uitfaseren van slechte labels</p> <ul style="list-style-type: none"> • Via subsidiëring/financiering wordt de onrendabele top weggenomen • Aanbieden van informatie en ontzorging zorgt ervoor dat de woningeigenaar inzicht heeft in technische mogelijkheden, financieringsvormen en handelingsperspectief 	<p>Verplicht energetisch verbeteren van gebouwen met slechte labels in de utiliteitsbouw (65.000 gebouwen met energielabel G tot energielabel D) en normering maatschappelijk vastgoed</p> <ul style="list-style-type: none"> • Normering leidt tot energiebesparing • Ondersteuning mkb'ers zorgt voor handelingsperspectief 	<p>In 2030 zijn er 1 miljoen hybride warmtepompen, 500.000 nieuwe aansluitingen op het warmtenet en wordt 1,6 BCM groen gas bijgemengd</p> <ul style="list-style-type: none"> • Via subsidiëring wordt de onrendabele top weggenomen • Normering leidt tot CO₂-reductie 	<p>In 2030 is in de helft van de markt het industrieel, duurzaam en volgens een gedigitaliseerd proces bouwen de standaard</p> <ul style="list-style-type: none"> • Innovatiesubsidies leiden tot innovaties en renovaties bij de bestaande bouw • Normering leidt tot innovaties bij nieuwbouw
<p>Belangrijkste instrumenten</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Normering/juridisch: <ul style="list-style-type: none"> › WGIW, WCW ■ Subsidiëring: <ul style="list-style-type: none"> › WIS, ISDE, SVVE, uitkering lokale aanpak NIP 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Subsidiëring: <ul style="list-style-type: none"> › ISDE, Warmtefonds, SVOH afschaffing, verhuurdersheffing ■ Communicatie: <ul style="list-style-type: none"> › Energielabel 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Normering/juridisch: <ul style="list-style-type: none"> › Energielabel C voor kantoren, renovatieverplichting ■ Subsidiëring: <ul style="list-style-type: none"> › DUMAVA 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Normering/juridisch: <ul style="list-style-type: none"> › Bijmengverplichting groen gas, normering 'hybride' ■ Subsidiëring: <ul style="list-style-type: none"> › SDE++, warmtenetten 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Normering/juridisch: <ul style="list-style-type: none"> › Bouwbesluit ■ Subsidiëring: <ul style="list-style-type: none"> › MOOI, DEI+, MEER, SPUK
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Energiebelasting 				

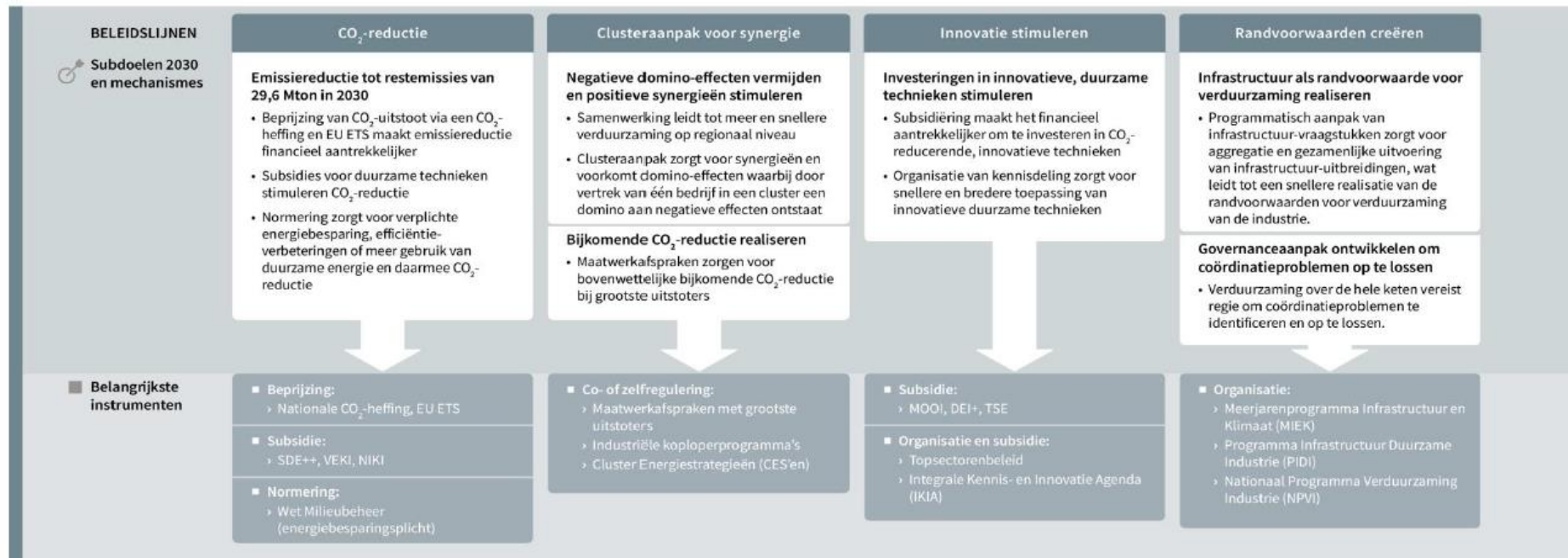
Industrie

BELEIDSDOEL

Restemissies van 29,1 Mton in 2030
Circulaire industriesector in 2050, met vrijwel geen broeikasgas uitstoot

Uitgangspunten beleid

- **Maatschappelijk laagste kosten.** Industrie heeft als vraagsector een grote opgave gekregen omdat maatschappelijke kosten relatief lager liggen dan bij andere vraagsectoren.
- **Van tonnenjacht naar integrale visie.** Beleid voornamelijk gericht op verduurzaming energiegebruik. Circulariteit krijgt meer aandacht, maar minder verankerd dan energievisie.
- **Bestaande industrie of vernieuwing.** Er is een spanningsveld tussen behoud van bestaande industrie en vernieuwing, waarbij behoud en ombouw van bestaande industrie de overhand heeft.
- **Infrastructuur randvoorwaardelijk.** Verduurzaming van industrie vraagt om zwaardere elektriciteitsnetten en een waterstofnet. Infrastructuurbeleid is daarom noodzakelijk.
- **Innovatie door samenwerkingen op regionaal niveau.** Clusteraanpak op regionaal niveau stimuleert innovatie waardoor synergieën ontstaan voor verduurzaming binnen de clusters.

Landbouw & landgebruik

BELEIDSDOEL

Uitgangspunten beleid

Landbouw: Restemissiedoelstelling van 17,9 Mton CO₂ in 2030
Landgebruik: Restemissiedoelstelling van 1,8 Mton CO₂ in 2030

- **Beleid voor glastuinbouw, landbouw en landgebruik.** Het beleid is opgesteld aan de hand van drie subcategorieën: glastuinbouw, landbouw (overig) en landgebruik.
- **Streven naar integrale benadering met hoofdfocus op stikstof.** Gebiedsgerichte opgaven en maatregelen zijn samengevoegd. Klimaat is een subdoel
- **Voorkeur voor technische maatregelen.** Er is een voorkeur uitgesproken voor technische maatregelen boven volumebeperkende maatregelen.
- **Instrumentarium vooral gericht op vrijwilligheid.** Vrijwilligheid speelt een grote rol bij het instrumentarium (extensivering, bedrijfsbeëindiging, omschakelen, verplaatsen en innovatie)
- **Meer individuele prikkels in glastuinbouw.** Een omslag van een collectieve CO₂-heffing naar een individuele CO₂-heffing in het convenant

BELEIDSLIJNEN

Subdoelen 2030 en mechanismes

Glastuinbouw

De sector glastuinbouw heeft een restemissiedoelstelling van 4,3 Mton CO₂ in 2030

- **Beprijzing** in de glastuinbouw leidt tot energiebesparing, opwek van duurzame energie, gebruik van restwarmte en de door derde geleverde CO₂

Veehouderij en akkerbouw

De sector veehouderij en akkerbouw heeft een restemissiedoelstelling van 13,6 Mton CO₂ in 2030

- **Subsidiëring/vrijwillige uitkoop** zorgt voor een krimp van de veestapel
- **Stimuleren en financieren van aanpassingen in stallen** (incl. mestopslag), voeding en fokkerij van dieren en het verwerken van mest zorgt voor CO₂ reductie

Landgebruik

De sector landgebruik heeft een restemissiedoelstelling van 1,8 Mton CO₂ in 2030

- **Programma's gericht op het aanplanten van bossen, beperken van ontbossing en oxidatie van veengronden, klimaatslim beheren van landbouwbodems en het vergroten van aanbod duurzame biomassa voor voedsel of grondstof** zorgen voor emissiereductie

Voedselconsumptie en -verspilling

Halvering van de voedselverspilling in 2030 t.o.v. 2015

- **Door in te zetten op de kringlooplandbouw wordt voedselverspilling tegengegaan.** Hierbij wordt gestreefd naar een sterke en duurzame landbouw, die zuinig omgaat met grondstoffen en omgeving en in sociaal en ecologisch opzicht hoger gewaardeerd wordt

Belangrijkste instrumenten

- **Beprijzing:**
  - › Structuurwijzigingen energiebelasting en individuele CO₂-heffing
- **Co- of zelfregulering:**
  - › CO₂-convenant

- **Subsidiëring:**
  - › Srv, Lbv, brongerichte verduurzaming stal- en managementmaatregelen
- **Normering/juridisch:**
  - › Vergunningverlening en herbezuiniging mestbeleid

- **Ruimtelijk:**
  - › Bossenstrategie
- **Organisatorisch:**
  - › Nationaal onderzoeksprogramma broeikasgassen veenweide, regionale veenweidestrategieën/veenweideaanpak & NPL

- **Normering/juridisch:**
  - › Eiwittransitie

Mobiliteit

BELEIDSDOEL

Restemissie van 21 Mton in 2030

Uitgangspunten beleid

- **Kosteneffectiviteit:** kosteneffectiviteit vanuit eindgebruikersperspectief bepaalt keuze instrumentarium
- **Rechtvaardigheid:** in het beleid is steeds meer aandacht voor de groep particulieren die geen keuze hebben in de transitie
- **Haalbaarheid:** inzet is gericht op haalbaarheid op korte termijn om zo klimaatdoelen te behalen
- **Grondslagerosie:** zowel aan de inkomstenkant als aan de uitgavenkant moet in de sector mobiliteit rekening gehouden worden met grondslagerosie
- **Trias Mobilica:** in de driehoek veranderen, verschonen, verminderen ligt de nadruk op verschonen

